

УДК 81'25:378.147]:004

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-1.37>**Т. Ф. Бочарникова**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германської та романської філології
Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

У статті розкривається актуальна проблема формування професійної спрямованості майбутніх перекладачів у дистанційному навчанні. Проведено аналіз можливостей використання дистанційного навчання для ефективного формування професійної спрямованості майбутніх перекладачів. Уточнено поняття «професійна спрямованість», «професійна спрямованість перекладача», «дистанційне навчання», їхню структуру.

З'ясовано, що дистанційне навчання базується на принципах самостійного навчання та дозволяє реалізувати право людини на освіту завдяки низці інформаційно-комунікаційних технологій, покликаних забезпечити інтерактивну взаємодію викладачів і студентів.

Уточнено поняття «професійна спрямованість майбутніх перекладачів» як прагнення до опанування обраної професії, вияв позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності, бажання у вільний час займатися справами, пов'язаними з майбутньою професійною діяльністю, працювати за обраною спеціальністю й надалі вдосконалюватися у професії, професійно реалізовувати завдання міжкультурної комунікації.

Уточнено складники дистанційного навчання: самостійність пошуку, аналізу, систематизації й узагальнення інформації, самоорганізацію й самоконтроль. Виділено низку переваг дистанційного навчання, як-от: передові освітні технології, доступність джерел інформації, індивідуалізація навчання, зручна система консультування, демократичні стосунки між студентом та викладачем.

Зроблено висновок про те, що дистанційне навчання у вищих навчальних закладах мусить мати комплексний характер, що складається із сукупності інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють майбутньому фахівцеві користуватися повним об'ємом навчального матеріалу. Використання засобів дистанційного навчання сприяє більш глибокому розумінню навчального матеріалу майбутніми перекладачами, оскільки сприяє формуванню їхньої професійної спрямованості й однієї із ключових компетенцій – інформаційної культури та комп'ютерної грамотності.

Ключові слова: майбутній перекладач, професійна спрямованість, професійна спрямованість перекладача, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших складників діяльності у сфері освіти є процес пошуку й аналізу інформації. На нашу думку, сучасний етап розвитку вищої освіти визначає процес взаємодії викладача та студента як інформаційну модель, у якій персональні знання викладача стають особистими знаннями студента. Загальновідомим є той факт, що університетська освіта покликана створити передумови для успішного переходу студентів від навчання до професійної діяльності. Отже, уся освітня діяльність студента спрямовується на засвоєння професійно значущої інформації. Ефективна реалізація цієї діяльності є неможливою без використання сучасних інформаційних технологій.

Однією з нових форм навчального процесу є дистанційна освіта, що пов'язана з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Дана технологія розробляється та постійно оновлюється з метою створення відкритої та широкодоступної системи освіти, що націлена підготувати конкурентоспроможного кваліфікованого фахівця [8].

Дистанційна освіта як одна з форм навчання набуває широкого застосування в системі підготовки майбутніх спеціалістів. Упровадження дистанційної форми навчання в освітній процес дозволяє, на нашу думку, вирішити одне з основних завдань, які виникають перед вищими навчальними закладами: забезпечити гнучкість системи освіти.

Технології дистанційного навчання відкривають нові можливості підготовки майбутніх перекладачів з погляду формування їхньої професійної спрямованості, що виявляється в розумінні та внутрішньому прийнятті мети та завдань професійної діяльності, інтересів, ідеалів, настанов, бажання вдосконалювати свою підготовку тощо [4]. Специфіка перекладацької діяльності передбачає сформованість професійної спрямованості як стрижневого компонента, що, очевидно, складається не тільки з матеріальних та духовних потреб, але й із професійно-пізнавальних мотивів, ціннісних орієнтацій, які покликані стимулювати майбутнього фахівця до професійної реалізації завдань міжкультурної комунікації.

У зв'язку з викладеним вище припускаємо, що використання можливостей дистанційного навчання може позитивно вплинути на формування професійної спрямованості майбутніх перекладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сайті Міністерства освіти і науки України знаходимо таке тлумачення поняття дистанційної освіти: «<...> це можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час» [2].

Аналіз останніх наукових праць доводить, що питання впровадження віддаленої форми навчання в освітній процес є предметом досліджень багатьох науковців, які аналізують досвід вітчизняних і закордонних колег, пропонують різні методики її організації. Так, Н. Самолюк зазначає: «<...> Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки із крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії» [9]. В Україні створено спеціальні методичні центри, які вивчають методики підготовки педагогічного складу та навчання дисциплін із використанням дистанційної форми: Український центр дистанційної освіти (Київ), Інститут дистанційних технологій навчання (Київ), проблемна лабораторія дистанційного навчання (Харків) та інші [2].

З-поміж праць вітчизняних науковців проблемам дистанційного навчання присвячено роботи В. Бикова, П. Камінської, В. Кухаренка, В. Олійника, Н. Сиротенко, Н. Твердохлебової та інших. Інтерес викликають також праці закордонних дослідників Дж. Андерсона, Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коум. Аналіз педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що проблема формування полікультурної компетентності та професійної спрямованості майбутніх перекладачів та філологів у дистанційному навчанні висвітлювалася в роботах А. Андрєєва, І. Козубовської, В. Солдаткіна, О. Шупти й інших науковців.

Мета статті – розкриття можливостей дистанційного навчання у формуванні професійної спрямованості майбутніх перекладачів.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування професійної спрямованості майбутніх фахівців є актуальною на сучасному етапі розвитку науки, оскільки криза 2020 р., спричинена пандемією коронавірусної інфекції, підштовхнула до того, що дистанційна освіта вийшла на новий рівень свого розвитку. Є підстави вважати, що вона попередила кризу в системі освіти, забезпечила повноцінну роботу освітнього процесу. Саме тому основним завданням викладачів вищих навчальних закладів є не тільки впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес, а й урахування його сильних і слабких сто-

рін, не тільки забезпечення віддаленого контролю й оцінювання знань, а й повноцінне формування професійних знань, навичок та якостей майбутніх фахівців.

Є декілька визначень поняття «дистанційне навчання», а саме:

– це сукупність технологій, що забезпечують інтерактивну взаємодію слухачів (студентів) і викладачів у процесі навчання [5, с. 53];

– це форма освіти, яка передусім базується на принципах самостійного навчання та дає можливість підтримувати діалог із викладачем за допомогою засобів телекомунікації, незважаючи на віддаленість від викладача не тільки у просторі, а й у часі [1, с. 18];

– це форма освіти, яка завдяки інформаційним технологіям дає можливість студентам не тільки вести самостійну роботу щодо засвоєння навчального матеріалу, але й оцінювати знання та навички, отримані у процесі навчання [5, с. 53].

Виходячи із цих тлумачень, можемо зробити висновки, що дистанційне навчання базується на принципах самостійного навчання та дозволяє реалізувати право людини на освіту завдяки низці інформаційно-комунікаційних технологій, покликаних забезпечити інтерактивну взаємодію викладачів і студентів.

Уважаємо за доцільне зазначити, що, на нашу думку, дистанційне навчання є досить корисним досвідом підготовки майбутніх перекладачів, адже діяльність сучасного фахівця з перекладу все частіше пов'язана з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Отже, і професійну спрямованість майбутніх перекладачів можна формувати засобами дистанційної освіти під час викладання фахових дисциплін. Прийнято вважати, що кінцевою метою навчання у вищому навчальному закладі є те ставлення студентів до своєї майбутньої професії, яке можна розглядати як форму і міру ухвалення кінцевої мети навчання. Професійна спрямованість є складним інтегративним утворенням, яке характеризує ставлення людини до обраної професії та впливає на підготовку й успішність професійної діяльності, зумовлює настанову особистості на професію, тому і формується вона тоді, коли професійні інтереси є досить дієвими. Отже, викладачі вищих навчальних закладів повинні сформувати в майбутніх перекладачів такі професійно-пізнавальні потреби, які будуть спонукати до практичної діяльності, набуття знань, умінь та навичок, необхідних для самореалізації у професійній діяльності. Матеріали здійсненого аналізу дозволяють уточнити поняття «професійна спрямованість майбутніх перекладачів» як прагнення до опанування обраної професії, вияв позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності, бажання у вільний час займатися

справами, пов'язаними з майбутньою професійною діяльністю, працювати за обраною спеціальністю й надалі вдосконалюватися у професії, професійно реалізовувати завдання міжкультурної комунікації.

Організація процесу дистанційного навчання передбачає такі складники: самостійність пошуку, аналізу, систематизації й узагальнення інформації, самоорганізацію й самоконтроль. Тому науковці виділяють низку переваг дистанційного навчання порівняно із традиційним навчанням, як-от: передові освітні технології, доступність джерел інформації, індивідуалізація навчання, зручна система консультування, демократичні стосунки між студентом та викладачем, зручні графік та місце роботи [3].

На думку В. Осадчого, характерними ознаками дистанційного навчання у вищій школі є: професійна спрямованість (акцент на завдання майбутньої професійної діяльності); інтерактивність (вербальний чи невербальний діалог між людиною і комп'ютером); гнучкість (зручні час, місце, темп роботи); мобільність (ефективний зворотній зв'язок між викладачем та студентом); індивідуалізація (індивідуальний підхід); співробітництво та співтворчість; масовість (доступ необмеженої кількості студентів до багатьох джерел інформації); технологічність (використання нових досягнень у галузі інформаційних технологій); новий статус викладача як координатора навчального процесу, консультанта, керівника навчальних проєктів [7].

На сучасному етапі розвитку дистанційного навчання актуальним є використання різноманітних платформ та програм (*цифрові системи управління навчанням*: Blackboard, CenturyTech, ClassDojo, Edmodo, Edraak, Google Classroom, Moodle, Schoology, Seesaw, Skooler; *навчальний контент онлайн*: Byju's, Khan Academy, LabXchange, Quizlet (link is external), YouTube; *платформи для спільної роботи, що підтримують відеозв'язок у реальному часі*: Dingtalk, Lark, Hangouts Meet, Teams, Skype, Zoom).

Усі ці платформи та програми сприятливим чином впливають на здатність викладачів ставити перед собою певні завдання у процесі дистанційного навчання:

- підготовка дистанційних занять на основі вже наявних чи оригінальних авторських розробок;
- керування навчально-пізнавальною діяльністю студентів (пряме, у режимах "on-line" та "offline" з використанням електронної пошти, опосередковане, що закладене в логічну структуру побудови навчального матеріалу курсу);
- контроль знань, умінь і навичок студентів (з використанням тестових завдань);
- налагодження позитивної співпраці зі студентами (ефективне і постійне спілкування) [6].

Відповідно до цього виникають певні закономірності: реалізація вказаних завдань прямо чи опосередковано впливає на формування професійної спрямованості майбутніх перекладачів. Керування навчально-пізнавальною діяльністю студентів зумовлює настанову студентів на професію, формує їхні професійно-пізнавальні потреби. Контроль знань, умінь і навичок студентів спонукає майбутніх перекладачів до практичної діяльності, а налагодження позитивної співпраці зі студентами виявляє позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності та сприяє реалізації завдання міжкультурної комунікації.

Окрім цього, активне використання майбутніми перекладачами інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі має позитивний вплив на формування однієї із ключових компетенцій сучасного фахівця – інформаційної культури та комп'ютерної грамотності, оскільки перекладач має чітко розуміти переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності.

Висновки і пропозиції. Отже, проведене дослідження підтверджує: дистанційне навчання у вищих навчальних закладах мусить мати комплексний характер, що складається із сукупності інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють майбутньому фахівцеві користуватися повним об'ємом навчального матеріалу. Використання засобів дистанційного навчання сприяє більш глибокому розумінню навчального матеріалу майбутніми перекладачами, оскільки сприяє формуванню їхньої професійної спрямованості та однієї із ключових компетенцій – інформаційної культури та комп'ютерної грамотності. Перспективи подальшого вивчення заявленої проблеми вбачаємо в дослідженні методів фахової підготовки майбутніх перекладачів засобами дистанційної освіти, вивченні їхньої ефективності.

Список використаної літератури:

1. Даценко Г., Сузанська З. Дистанційне навчання як засіб стимулювання самоосвіти. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія* : матеріали Міжвузівського вебінару, м. Вінниця, 31 березня 2017 р. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 17–20.
2. Дистанційна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita> (дата звернення: 24.09.2020).
3. Долинський Є. Дистанційне навчання – одна із прогресивних форм підготовки фахівців. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання* : збірник наукових праць. / за заг. ред. О. Матвієнко. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2010. Вип. 42. С. 202–207.
4. Дьяченко М., Кандыбович Л. Психология высшей школы. Минск : Изд-во БГУ, 1981. 383 с.

5. Морозова Л. Дистанційне навчання на сучасному етапі, новітні технології викладання мовних та природничих дисциплін у вишах. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 10. С. 52–59.
6. Назарко І. Використання засобів дистанційної освіти для підвищення ефективності навчального процесу у ВНЗ. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17337/1/konferencija_.pdf (дата звернення: 24.09.2020).
7. Осадчий В. Сучасні тенденції використання інформаційної технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи. *Педагогічний процес: теорія і практика* : збірник наукових праць. Київ, 2009. Вип. 2. С. 190–207.
8. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 24.09.2020).
9. Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.1. С. 193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_50 (дата звернення: 24.09.2020).

Bocharnykova T. The formation of professional orientation of future translators in distance learning

The article deals with the actual issue of professional orientation development in prospective translators in distance learning conditions. Possibilities of using distance learning for effective professional orientation development of future translators have been analyzed. The notions and structure of “professional orientation”, “translators’ professional orientation”, “distance learning” have been specified.

Distance learning is determined to be based on principles of self-education, and allows to implement a human right for education due to a wide range of information and communication technologies, aimed at providing the interactive cooperation between teachers and students.

The notion of “future translators professional orientation” has been specified as striving for mastering a chosen profession, also as a display of positive attitude concerning prospective professional activities, the desire to deal with problems connected with the prospective professional activities in free time. The notion also deals with working within the degree field and improving in the chosen profession, implementing tasks of intercultural communication.

The components of distance learning, such as the individuality of search, analysis, systematization and generalization of information, self-organization and self-control have been specified. A number of advantages of distance learning have been determined: advanced educational technologies, the availability of information sources, individualization of learning, convenient system of consultation, democratic relationships between students and teachers.

It has been deduced that distance learning in higher educational establishments must be of a complex nature, consisting of an assembly of information and communication technologies, which allow the future specialist to use a certain amount of learning content. By using means of distance learning, future translators tend to understand the learning content on a deeper level, since it promotes their development of professional orientation and one of key competencies, that is information culture and computer literacy.

Key words: *future translator, professional orientation, translators’ professional orientation, distance learning, information and communication technologies.*